

Konflikten mellom Israel og palestinerne – hvordan kan den forstås?

HIS 1300 Særemne

Tema 4

Seksdagerskrigen i 1967: Nye utfordringer og alvorlige konsekvenser.

Hilde Henriksen Waage

Anbefalt litteratur: Sune Persson, *Palestina-konflikten*, Studentlitteratur, Lund 1994, ss. 109-153.

Konflikten mellom Israel og palestinerne i et bredt historisk perspektiv

- Hvorfor er det konflikt mellom Israel og palestinerne?
- Hva er det denne konflikten handler om?
- Hvordan kan den forklares?
- Hva er de grunnleggende årsakene til denne konflikten?
- Er årsakene de samme i dag som de har vært i over 60 år?

Forspillet til Seksdagerskrigen

Arabiske land gjennomgikk en rekke statskupp.
Palestina-spørsmålet hadde kun retorisk interesse.
Palestinsk nasjonalisme var i stadig vekst.

Nasser ville gjerne beholde initiativet i Palestina-spørsmålet.

- Var med å opprette PLO i 1964.

PLO fikk egen hær: PLA.

1965: *Fatah*, ledet av Yassir Arafat, begynte å angripe mål i Israel.

Mot krig for tredje gang

Fatah ble støttet av Syria.

Den radikal fløyen av Baath-partiet tok makten i Syria i februar 1966.

Etter syrisk press ble Den forente arabiske republikk etablert i november 1966.

Økende spenning mellom Israel og araberstatene.

7. april 1967: Spenningen toppet seg da seks syriske fly ble skutt ned over Golanhøydene, og israelske fly fløy over Damaskus.

Selv om Syria og Egypt var i en forsvarsallianse, gjorde Egypt ingenting for sin allierte.

Nasser kraftig kritisert av de andre arabiske lederne.

- Nasser ble presset til mottrekk mot det som ble oppfattet som israelsk aggresjon.

Tiranstredet stenges

Nasser sendte tropper til Sinai.

Beordret UNEF-styrkene ut av området.

Tiranstredet stengt:

- For alle israelske skip.
- For alle skip med forsyninger til Israel.

Stredet hadde vært åpent for Israel siden 1956.

-Viktig for Israel på grunn av tilgangen til Asia og Øst-Afrika og olje fra Iran.

-Israel ble støttet av verdenssamfunnet.

Da Nasser stengte Tiranstredet 22. mai, førte dette til full mobilisering på israelsk side.

Kong Hussein og Nasser ble venner igjen og inngikk en gjensidig forsvarsavtale.

→ Nasser presset til en reaksjon mot Israel, han ville ikke ha denne krigen.

Seksdagerskrigen i 1967

5. juni 1967:

→ Israel utraderte det egyptiske flyvåpenet mens det står på bakken.

Syrias flyvåpen også ødelagt på krigen første dag.

Israel hadde nå full kontroll over luftrommet.

Jordan begynte å beskytte den jødiske delen av Jerusalem.

Israel benyttet muligheten til å få kontroll over den gamle bydelen i Jerusalem – med klagemuren.

7. juni 1967: Israel kontrollerte den jordanske delen av Jerusalem og Vestbredden.

8. juni 1967: Egypt godtok våpenhvile.

9. juni 1967: Syria godtok våpenhvile.

10. juni 1967: Israel hadde okkupert Sinai, Gaza, den jordanske delen av Jerusalem, Vestbredden og Golanhøydedene.

→ Områdene nesten 3 ½ gang større enn Israel.

→ Forsvarbare grenser.

→ Ny strøm av palestinske flyktninger.

Våpenstillstandsavtalene fra 1949 brøt helt sammen.

USA ville ikke presse Israel til å trekke seg tilbake fra de okkuperte områdene uten at en fredsavtale med araberstatene var inngått.

Ved å gjøre det motsatte av hva Eisenhower gjorde i 1956, ble president Johnson svært populær.

→ Sårt tiltrengt på grunn av Vietnam-krigen.

Israels erobringer skjedde altså på et tidspunkt da Det hvite hus var positivt innstilt til den jødiske statens ambisjoner.

Israels erobringer i 1967 gjorde sitt til at tidligere erobringer som Israel hadde foretatt i krigen i 1948-49 ble akseptert og betraktet som et minimum.

Resolusjon 242

I kjølvannet av Seksdagerskrigen var det fortsatt noe stridigheter mellom Egypt og Israel.

→ Behov for en enstemmig resolusjon fra FNs Sikkerhetsråd.

August 1967: Arabisk toppmøte i Khartoum.

Tre nei:

- Nei til fred med Israel.
- Nei til anerkjennelse av Israel.
- Nei til forhandlinger med Israel.

Lord Caradon greide tilslutt å finne en formulering som ble godtatt.

Okkuperte områder, ikke *de* okkuperte områdene.

→ Vedtatt 22. november 1967.

→ Kun 292 ord.

Dersom ett eneste ord var blitt lagt til, kunne mange diskusjoner ha blitt unngått.

→ Det ordet var 'the' eller 'all'.

Israelsk bosettingspolitikk

Menachem Begin ønsket å annektere Vestbredden av historiske og religiøse årsaker.

→ Støttet av bevegelsen Stor-Israel.

Arbeiderpartiet var opptatt av de sikkerhetsmessige fordelene.

Likuds argumentasjon var ideologisk drevet.

→ Israel hadde rett til landet.

Statsminister Eshkol og utenriksminister Eban var villige til å bytte land mot fred.

Men Eshkols stilling var svak, og han ble holdt tilbake av folk som forsvarsminister Moshe Dayan.

Selv om begrunnelsen for politikken var ulik fra Arbeiderpartiet og Likud, ble resultatet det samme.

Den bevisst uavklarte situasjonen var til Israels fordel:

→ Stadig flere bosettere på de okkuperte områdene.

24. september 1967: Eshkol uttalte offentlig at Israel hadde planer om å etablere bosettinger i de nylig okkuperte områdene.

Begrensede ambisjoner.

→ Etzion-blokken – kun der det tidligere hadde bodd jøder.

"The occupying power shall not deport or transfer parts of its own civilian population into territory it occupies".

- Den fjerde Genève-konvensjonen, del III, paragraf 49.

August 1973: Det israelske arbeiderpartiet presenterte en ny plan for å styrke de eksisterende bosettingene og for å bygge nye.

Yitzhak Rabins regjering var splittet i synet på bosettingene.

■ Rabin var opptatt av Israels sikkerhet.

■ Imidlertid motstander av ekspansjonistiske prosjekt som utgjorde et hinder for fred.

Sterk lobby innad i Israel som arbeidet for å bygge bosettinger overalt.

→ Shimon Peres og Det religiøse partiet (NRP)

Strid innad i regjeringen.

Palestinsk nasjonalisme

En av Seksdagerskrigens viktigste konsekvenser var at Midtøsten-konflikten gradvis tok til å dreie seg om konflikten mellom Israel og palestinerne igjen.

Palestinerne hadde mistet troen på at de arabiske landene skulle frigjøre dem.

→ De måtte selv frigjøre sitt land.

Israel måtte innse at en ny palestinsk nasjonalbevegelse vokste fram.

Palestinerne nektet å bare bli sett på som flyktninger.

Palestinerne ville bevise at de var et folk med legitime rettigheter.

1. Krevde Palestina tilbake.
2. Krevde en egen palestinsk stat.
3. Krevde anerkjennelse for sine tap.

Tapet av hjemlandet var selve essensen av palestineres krav mot Israel.

Yassir Arafat ble formann i PLO i 1969: Palestinerne fikk selv full kontroll over sine nasjonalistiske bevegelser.

Etter Seksdagerskrigen begynte de palestinske frigjøringsbevegelsene med spektakulære terrorhandlinger.

El Al kapringen.

'Svart September' i München.

Terroraksjonene preget den vestlige verdens oppfatning av PLO og palestinerne.

PLO og Arafat la gradvis om politikken.

→ To-stats-løsningen ble nå den politiske målsetningen.

Økende spenning mellom palestinerne og regimet i Jordan.

→ September 1970: Brutal militæraksjon. Tusener av palestinere drept og drevet på flukt fra Jordan.

PLO flyttet sitt hovedkvarter til Beirut.

→ Palestinerne en ny faktor i det sekteriske libanesiske samfunnet.

→ Hele det politiske spektrum i Libanon skaffet seg sine egne private tropper.

Sadat til makten i Egypt

28. september 1970: Nasser døde.

Anwar al Sadat, en av de "frie offiserene" overtok.

→ Han hadde lite til felles med Nasser.

Sadat hadde mindre karisma, men mer realitetssans.

■Gikk til krig mot Israel i 1973 (Yom Kippur-krigen).

■Første arabiske leder som dro til Israel (Jerusalem, 1977) og forhandlet fram fred med Israel (Camp David 1978-1979).

Yom Kippur krigen i 1973

Sadat hadde bestemt seg for å gå til krig mot Israel.

Israel skulle angripes på to fronter.

6. oktober 1973:

→ Egyptiske soldater krysset Suez-kanalen.

→ Erobrer Bar-Lev linjen.

→ Syrerne slo til i nord.

Israelerne måtte kjempe en to-fronts-krig.

Følger av Oktoberkrigen

Sadat startet krigen for å forbedre sitt forhandlingsutgangspunkt.
 Krigen avslørte Israels svakheter og ble en stor psykologisk seier for araberstatene.
 Sadat fikk større legitimitet og ble Egypts ubestridte leder.
 Sadat ble overbevist om at Egypt trengte fred med Israel.

Araberlandene hadde fått gjenopprettet noe av sin stolthet.
 De hadde kjempet i mot de jødiske styrkene bedre enn noen gang tidligere.
 De hadde lyktes i å bruke oljevåpenet.
 Allianseforholdene og maktbalansen innad i den arabiske verden ble også endret.
 Islam og moderate, men konservative, krefter fikk en oppsving.

Oktober 1974: Nytt arabisk toppmøte.
 → PLO ble anerkjent som det palestinske folkets eneste rettmessige representant.

Jimmy Carter

President Jimmy Carter (1977-1981) hadde en visjon om en fredelig løsning på konflikten.
 → Basert på FN res. 242 – land for fred.
 Under Carter var det for første gang en amerikansk administrasjon som hadde en uttalt holdning til palestinernes rettigheter.
 Carter nektet samtidig å snakke med PLO, med mindre de anerkjente Israel og FN res. 242.

Likud til makten i Israel

Begin ble statsminister i Israel.
 → Det var slutten på 30 års sammenhengende arbeiderpartistyre i Israel.

Likud dannet koalisjonsregjering med høyreorienterte religiøse partier.
 Israel var nærmest forpliktet til å bygge bosettinger, i følge den første regjeringserklæringen fra Likud i 1977.
 Tilnærmet umulig å komme frem til noe territorielt kompromiss.
 Samtidig ble alle Israels naboland invitert til fredsforhandlinger med Israel – uten forhåndsbetingelser.

Camp David

13 dager med forhandlinger på Camp David.
 September 1978.
 Mars 1979.
 To rammeavtaler.
 → Separat fred mellom Israel og Egypt.
 → Om palestinerne.
 → Mer kompleks og mindre presis.
 Ble raskt helt fastlåst.

Sadat og Begin mottok Nobels fredspris i 1978.

På grunn av den sterke fordømmelsen av Camp David fra palestinsk side ble USA aldri testet på hvor langt de hadde vært villige til å presse Israel på det palestinske spørsmålet. Camp David kan ha vært en tapt anledning til å vinne USAs gunst på Israels bekostning. Carters politiske kostnader ved å støtte de palestinske kravene hadde viste seg å være betraktelige.

Camp David-avtalen var vag og tvetydig.

De såkalte "endelige" forhandlingene, hvor palestinernes skjebne skulle avgjøres, ble gjort avhengige av forutgående enighet om diverse overgangsordninger.

Disse "endelige" forhandlingene var aldri innen rekkevidde.